

μόνος

μόνος, -η, -ο, επίθ. [*<αρχ. μόνος*], μόνος. **1.** που δεν έχει συντροφιά: «δεν πήγα πουθενά, γιατί ήμουν μόνος». **2.** που δεν έχει άλλους, που δε βρίσκεται μαζί με άλλους: «καθόταν μόνος σε μια γωνιά». (Τραγούδι: *και η βάρκα γύρισε μόνη δίχως μέσα τον ψαρά*). **3.** που είναι μοναδικός: «η μόνη της φροντίδα είναι τα παιδιά της || ο τάδε υπήρξε ο μόνος της έρωτας». **4.** (για πράγματα) που βρίσκεται κάπου, χωρίς να υπάρχει άλλο όμοιό του: «μια παπαρούνα κόκκινη ξεχώριζε μόνη σ' όλο τον κάμπο». **5α.** Επίρρ. **μόνο**, δηλώνει αποκλειστικότητα: «μόνο ένας θα είναι αρχηγός». **β.** περιορισμό: «θα μπουνε μόνο πέντε άτομα μέσα». **γ.** εξαίρεση: «δεν επισκέπτεται κανέναν, μόνο το φίλο του». **6.** ως σύνδ., αλλά: «θα καθόμουν κι εγώ μαζί σας, μόνο που βιάζομαι να επιστρέψω στο σπίτι μου || θα φύγω μόνο αν φύγουν κι οι άλλοι». (Ακολουθούν 81 φρ.)·

- άλλη καμιά δε γέννησε, μόν' η Μαριώ το Γιάννη, βλ. λ. [Γιάννης](#)·

- ανοίγω μόνος μου το λάκκο μου, βλ. λ. [λάκκος](#)·

- ανοίγω μόνος μου τον τάφο μου, βλ. λ. [τάφος](#)·

- (από) μόνος μου (σου, του, της κ.λπ.), **α.** με δική μου (σου, του, της κ.λπ) πρωτοβουλία: «δε με κάλεσε κανείς, από μόνος μου ήρθα || δε μ' έδιωξε κανείς, μόνος μου έφυγα || ενήργησε από μόνη της». **β.** χωρίς τη βοήθεια κανενός: «από μόνος μου κουβάλησα αυτό το μπαούλο || μόνος μου έφτιαξα αυτό το σπιτάκι»·

- (από) μόνο του, χωρίς την επέμβαση κάποιου: «το κάδρο έπεσε από μόνο του»·

- ας κάνει καλά μόνος του, βλ. λ. [καλός](#)·

- δεν είναι σκατά, μόν' η γριά τα χέζει, βλ. λ. [σκατά](#)·

- δεν έκλασε, μόνο έκανε πριτ, βλ. λ. [πριτ](#)·

- δουλεύουν μόνο τα ρολόγια και τα κοράιδα ή δουλεύουν μόνο τα ρολόγια κι οι μηχανές, βλ. λ. ρολόι·

- εγώ το ξέρω μόνο, βλ. λ. [ξέρω](#)·

- είναι μόνο για το τομάρι του, βλ. λ. [τομάρι](#)·

- είναι μόνο θεωρία, βλ. λ. θεωρία·

- είναι μόνο λόγια, βλ. λ. λόγος·

- είναι μόνο μπλαμπλά, βλ. λ. [μπλαμπλά](#)·

- είναι μόνο παράσταση, βλ. λ. [παράσταση](#)·

- είναι μόνο φιγούρα και ιδέα ή είναι μόνο φιγούρα και κακό ή είναι μόνο φιγούρα και λεζάντα, βλ. λ. [φιγούρα](#)·

- είναι μόνο φρου φρου κι αρώματα, βλ. λ. [άρωμα](#)·

- είναι μόνος κι έρημος στον κόσμο, βλ. λ. [κόσμος](#)·

- είναι μόνος σαν καλάμι στον κάμπο, βλ. λ. [καλάμι](#)·

- είναι μόνος σαν (την) καλαμιά στον κάμπο, βλ. λ. [καλαμιά](#)·

- είναι ο μόνος δρόμος, βλ. λ. δρόμος·

- έμεινε μόνος, βλ. φρ. έμεινε μονάχος, λ. μονάχος·
- έμεινε μόνος κι έρημος στον κόσμο, βλ. λ. [κόσμος](#)·
- έμεινε μόνος σαν καλάμι στον κάμπο, βλ. λ. [καλάμι](#)·
- έμεινε μόνος σαν (την) καλαμιά στον κάμπο, βλ. λ. [καλαμιά](#)·
- ένα θαύμα μόνο θα μας σώσει ή ένα θαύμα μόνο μας σώνει ή ένα θαύμα μόνο θα με σώσει ή ένα θαύμα μόνο με σώνει, βλ. λ. [θαύμα](#)·
- ένας σεισμός μόνο θα μας σώσει ή ένας σεισμός μόνο μας σώνει ή ένας σεισμός μόνο θα με σώσει ή ένας σεισμός μόνο με σώνει, βλ. λ.σεισμός·
- ζει μόνος, βλ. φρ. ζει μονάχος, λ. μονάχος·
- ζει μόνος κι έρημος στον κόσμο, βλ. λ. [κόσμος](#)·
- και μόνο με τη σκέψη πως... ή και μόνο με τη σκέψη ότι..., βλ. λ. [σκέψη](#)·
- και μόνο που... και όταν απλώς. (Λαϊκό τραγούδι: **και μόνο που** με κοιτάς λιώνω και μόνο που με κοιτάς και μόνο που με κοιτάς λιώνω, σκέψου να μ' αγαπάς)·
- και μόνο που τ' ακούω..., βλ. λ. [ακούω](#)·
- και μόνο στη σκέψη πως... ή και μόνο στη σκέψη ότι..., βλ. λ. [σκέψη](#)·
- καλώς τηνε τη συμφορά μονάχα να 'ναι μόνη, βλ. λ. [συμφορά](#)·
- κοιτάζει μόνο τη βολή του, βλ. λ. [βολή](#)¹·
- κοιτάζει μόνο την ευκολία του, βλ. λ. [ευκολία](#)·
- κοιτάζει μόνο την τσέπη του, βλ. λ. [τσέπη](#)·
- κοιτάζει μόνο τον κώλο του, βλ. λ. [κώλος](#)·
- λέω μόνος, μονολογώ: «τι λες μόνος εκεί στη γωνιά;»·
- λίγο μόνο αν... ή λίγο μόνο να..., βλ. λ. [λίγος](#)·
- με βλέπω μόνο, διαπιστώνω πως δε θα βρω φιλική ή ερωτική συντροφιά: «δεν ξέρω πού βρίσκεται η παρέα μου και με βλέπω μόνο || μάλωσα με την γκόμενα και με βλέπω μόνο». (Λαϊκό τραγούδι: *πάλι μες τους δρόμους βγήκα για καινούρια γκόμενα, πάλι **μόνο μου με βλέπω** για τα βράδια τα επόμενα*)·
- με τη μόνη διαφορά, βλ. λ. [διαφορά](#)·
- μείναμε μόνοι σαν το λεμόνι, βλ. λ. [λεμόνι](#)·
- μένω μόνος, διαμένω σε ένα χώρο μόνος, δεν έχω συγγάτοικο: «επειδή δε θέλω να 'χω προβλήματα με άλλους, έχω συνηθίσει να μένω μόνος»·
- μένω μόνος κι έρημος, μένω εντελώς μόνος στη ζωή μου: «τα παιδιά του λείπουν χρόνια στο εξωτερικό και από τη μέρα που πέθανε η γυναίκα του έμεινε μόνος κι έρημος»·

- μια βροχή μόνο θα μας σώσει ή μια βροχή μόνο μας σώνει ή μια βροχή μόνο θα με σώσει ή μια βροχή μόνο με σώνει, βλ. λ. βροχή·
- μιλάει από μόνο του, βλ. συνηθέστ. φωνάζει από μόνο του, βλ. λ. φωνάζω·
- μιλώ μόνος, βλ. φρ. λέω μόνος·
- μόνο δεξιά! βλ. λ. δεξιά·
- μόνο ένας γάιδαρος έχει αφτιά, βλ. λ. αφτί·
- μόνο η κακία μένει, βλ. λ. [κακία](#)·
- μόνο και μόνο, αποκλειστικά: «ήρθα μόνο και μόνο για σένα»·
- μόνο καλά! βλ. λ. [καλός](#)·
- μόνο μια και δυο; πολλές φορές: «εσύ νομίζεις πως μόνο μια και δυο τον συμβούλεψα;»·
- μόνο πάνω απ' το πτώμα μου, βλ. λ. [πτώμα](#)·
- μόνο πότε θα πεθάνω δεν ξέρω, βλ. λ. [πεθαίνω](#)·
- μόνο που..., δηλώνει αντίθεση σε όσα ειπώθηκαν προηγουμένως, όμως, αλλά: «καλό παιδί, δε λέω, μόνο που είναι καβγατζής»·
- μόνο που δε(ν)..., λίγο έλειψε να...: «δεν πάω ξανά να του ζητήσω τίποτε, γιατί την προηγούμενη φορά, μόλις άνοιξα το στόμα μου, μόνο που δε μ' έδειρε || μόλις του είπα πως ψηφίζουμε τον ίδιο υποψήφιο, μόνο που δε με φίλησε || εγώ, ό,τι είπα, το 'πα για το καλό του κι αυτός μόνο που δεν ήρθε να με δείρει»·
- μόνο τέτοια! βλ. λ. [τέτοιος](#)·
- μόνο του σπανού τα γένια δε γίνονται, βλ. λ. [σπανός](#)·
- μόνος μου τα λέω, μόνος μου τ' ακούω, βλ. φρ. εγώ τα λέω, εγώ τ' ακούω, λ. εγώ·
- μόνος στο είδος του, βλ. λ. [είδος](#)·
- νιώθω μόνος, νιώθω μοναξιά: «απ' τη μέρα που πέθανε η γυναίκα μου, νιώθω μόνος»·
- νοιάζεται μόνο για το τομάρι του, βλ. λ. [τομάρι](#)·
- ο κουβαλητής θυμάται το Θεό, μόνο όταν έχει το φορτίο στον ώμο του, βλ. λ. [κουβαλητής](#)·
- ο λύκος έχει το σβέρκο του χοντρό, γιατί κάνει μόνος του τη δουλειά του, βλ. λ. [δουλειά](#)·
- όποιος τρέχει μόνος του, τερματίζει πρώτος, βλ. λ. [τερματίζω](#)·
- ό,τι κάνεις μόνος σου είναι γρήγορα καμωμένο, όταν φροντίζεις μόνος σου μια δουλειά, μια υπόθεση έχεις γρήγορα αποτελέσματα: «βρε άσε τους μεσάζοντες και τους παρατρεχάμενους κι ενδιαφέρεσου να πάρεις εσύ την υπογραφή της πολεοδομίας γιατί, ό,τι κάνεις μόνος σου είναι γρήγορα καμωμένο»· βλ. και φρ. μοναχός χόρευε κι όσο θέλεις πήδα, λ. μοναχός·
- ου γαρ έρχεται μόνον (ενν. το γήρας), βλ. λ. ου·

- παίζει μόνος του μπάλα, βλ. λ. [μπάλα](#).
- παρά μόνο, βλ. λ. [παρά](#).
- παρά μόνο αν, βλ. λ. [παρά](#).
- πάω εκεί που και ο βασιλιάς πάει μόνος, βλ. λ. [βασιλιάς](#).
- σκάβω μόνος μου το λάκκο μου, βλ. λ. [λάκκος](#).
- σκάβω μόνος μου τον τάφο μου, βλ. λ. [τάφος](#).
- τα πράγματα φωνάζουν από μόνα τους, βλ. λ. [πρά\(γ\)μα](#).
- της θάλασσας τα ψάρια δεν μπαίνουν μόνα τους στον νταβά, βλ. λ. [νταβάς](#)¹.
- το κάνει μόνο από μπρος, (για γυναίκες) βλ. λ. [μπρος](#).
- το πράγμα μιλάει από μόνο του ή το πράγμα μιλάει μόνο του, βλ. λ. [πρά\(γ\)μα](#).
- τον (την) έχει μόνο για κατούρημα (ενν. τον πούτσα, τον ψώλο, την πούτσα, την ψωλή), βλ. λ. [κατούρημα](#).
- τόσο(ς) μόνο, ή μόνο τόσο(ς), βλ. λ. [τόσος](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας